

26 iunie 2021, Chișinău, Republica Moldova

Către:

**Guvernul Republicii Moldova,
Parlamentul Republicii Moldova,
Președinția Republicii Moldova,
Instituțiile de aplicare a legii din Republica Moldova,
Instituțiile psihiatrice
Instituțiile sociale
Instituțiile internaționale
și Ambasadele acreditate în Republica Moldova**

APEL

CU OCAZIA ZILEI INTERNAȚIONALE A ONU PENTRU SUSȚINEREA VICTIMELOR TORTURII

În fiecare an, în toată lumea, la 26 iunie este marcată Ziua Internațională a ONU pentru Susținerea Victimelor Torturii. Cu această ocazie, organizațiile societății civile din Republica Moldova, vin cu un Apel adresat Guvernului, Parlamentului, Președinției, instituțiilor de aplicare a legii naționale, instituțiilor psihiatrice și sociale naționale, instituțiilor internaționale și Ambasadelor acreditate în Republica Moldova, constatând și solicitând următoarele:

Conform tratatelor internaționale la care este parte, Republica Moldova este obligată să creeze mecanisme eficiente de prevenire și eradicare a torturii, a tratamentelor inumane și/sau degradante, precum și să ofere victimelor remedii eficiente de reabilitare.

Republica Moldova este frecvent condamnată la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) pentru încălcarea art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) (interzicerea torturii, tratamentelor inumane sau degradante). Până la 1 iunie 2021, CtEDO a pronunțat 107 hotărâri de condamnare prin care a constatat 149 de violări ale art. 3 CEDO de către statul nostru. Majoritatea acestor violări se referă la aplicarea relelor tratamente și la investigarea defectuoasă a acestora de către reprezentanții statului (67), dar și la condițiile proaste de detenție (46).

Constatăm, că documentarea torturii și altor tratamente inumane și/sau degradante nu este întotdeauna efectuată eficient, ceea ce face dificilă investigarea cazurilor și atragerea la răspundere a vinovaților. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) a recomandat transferarea serviciului medical din centrele de detenție în subordinea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Cu toate acestea, noul Plan Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului (PNADO 2018-2022), nu prevede măsuri nici pentru asigurarea independenței personalului medical din locurile de detenție, nici pentru reabilitarea victimelor torturii.

Respectarea drepturilor deținuților în instituțiile penitenciare din Republica Moldova rămâne a fi defectuoasă. Persoanele aflate în detenție se plâng de încălcarea drepturilor fundamentale. În unele cazuri, nu sunt luate măsuri eficiente pentru asigurarea dreptului la asistență medicală independentă, inclusiv investigații diagnostice în instituțiile medicale publice, care sunt necesare și pentru prescrierea corectă a tratamentului necesar. Deseori este invocată imposibilitatea transportării deținuților, întrucât escortarea necesită atât implicarea serviciilor suplimentare, personal și a mijloacelor de transport specializate. Iar pandemia cauzată de SARS-CoV-2 a agravat și mai mult situația deținuților, inclusiv accesul lor la asistența medicală.

Nevoile și problemele victimelor torturii și a familiilor acestora sunt deseori trecute cu vederea. Drepturile victimelor sunt ignorate, iar reabilitarea comprehensivă a acestora nu a fost niciodată printre prioritățile instituțiilor statului. [Legea nr. 137 din 29 iulie 2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor](#) nu oferă remedii suficiente și mecanisme clare pentru victime și nu este în deplină concordanță cu Convenția ONU împotriva torturii. Atât victimele directe ale torturii, tratamentelor inumane sau degradante, cât și cele indirecte (rudele apropiate) au nevoie de o reabilitare comprehensivă, pentru a-și putea trăi viața cu demnitate.

Cauza lui Andrei Brăguță, un tânăr de 32 de ani, care a murit aflându-se în custodia statului, în august 2017, unde a ajuns după un incident în trafic, se află în continuare pe masa judecătorilor. Subiectul a fost intens mediatizat după imaginile care au scandalizat opinia publică, în care Andrei Brăguță este lovit fără milă de colegii de celulă, iar gardienii din izolator par să nu facă nimic pentru a-i opri. Avocatul familiei Brăguța amintește că Guvernul Republicii Moldova urmează să implementeze recomandările Comitetului ONU împotriva Torturii formulate din anul 2017, pentru: a) instituirea de proceduri clare de comportament a poliției în situații similare, b) asigurarea unui nivel de asistență medicală în sistemul penitenciar, conform standardelor minime ale CPT, c) creșterea capacității de investigare a infracțiunilor de tortură de către procuratură și d) asigurarea justiției în cazurile de tortură. Până în prezent, evoluțiile sunt ne semnificative.

Condițiile de detenție din penitenciarele Republicii Moldova, în special în Penitenciarul nr. 13, nu corespund standardelor minime de prevenire și combatere a torturii, tratamentelor inumane sau degradante. Un nou penitenciar care să substituie Penitenciarul nr. 13 urma să fie construit, însă lucrările de construcție a acestuia nici nu au început. Penitenciarele din Moldova sunt într-o stare dezastruoasă și supra-populate, inclusiv și din motivul aplicării excesive a arestării preventive. Autoritățile Republicii Moldova au fost atenționate de mai multe ori asupra faptului, că nu aplică forme alternative de prevenție, în situația condițiilor proaste de detenție. Calitatea hranei este determinată în principal de alocarea resurselor insuficiente pentru alimentarea deținuților

În sistemul penitenciar nu se duce o luptă eficientă cu subcultura criminală penitenciară în pofida cercetării și recomandărilor Consiliului Europei,¹ precum și constatărilor și recomandărilor Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.² Ierarhia criminală și violența între deținuți sunt tolerate. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane și Degradante (în continuare ”CPT”) a atenționat în mai multe rapoarte o ”particularitate veche” a sistemului penitenciar din Republica Moldova – o ierarhie informală și o subcultură bine stabilită, care duce la violență și intimidare în rândul condamnaților. Recent, Marea Britanie a refuzat extrădarea cetățenilor Republicii Moldova din cauza condițiilor de detenție proaste și a violenței între deținuți². Instanțele britanice au constatat că autoritățile Republicii Moldova nu-și respectă promisiunile de plasare a persoanelor extrădate în condiții de detenție decente și fără riscul ca aceștia să fie supuși violenței în sistemul penitenciar.

[Strategia de dezvoltare a sistemului penitenciar pentru anii 2016-2020](#), care are ca scop definirea unui cadru strategic simplu și funcțional, pentru soluționarea problemelor actuale și diminuarea efectelor acestora asupra deținuților, precum și reafirmarea rolului său în sistemul general al justiției, nu a fost

¹ A se vedea studiul „Subcultura Criminală în Penitenciarele din Republica Moldova” realizat de Consiliul Europei, martie 2018: <https://rm.coe.int/criminal-subculture-md-en-/1680796111>

² A se vedea:

- Decizie nr. 239/20 din 31 decembrie 2020: http://egalitate.md/wpcontent/uploads/2016/04/Decizie_constatare_239_2020_semnare.pdf
- Decizie nr. 293/20 din 23 martie 2021: http://egalitate.md/wpcontent/uploads/2016/04/Decizie_constatare_293_2020.pdf

² A se vedea comunicatul Asociației Promo-LEX - <https://promolex.md/20523-marea-britanie-refuza-extradareacetatenilor-republicii-moldova-din-cauza-conditiilor-de-detentie-proaste-si-violentei-intre-detinuti/?lang=ro>

implementată pe deplin din varii motive, inclusiv lipsa de suport financiar. Un nou document strategic încă nu a fost elaborat.

Referitor la impunitate: este regretabil că în contextul [evenimentelor din aprilie 2009](#), nici un ofițer de poliție nu a executat o pedeapsă privativă de libertate. Este grav că unii dintre cei împotriva cărora a fost deschisă o procedură penală și mai târziu a fost închisă, au putut să revină și să continue să activeze în organele de poliție, inclusiv cu avansare în post și grad. De asemenea, condamnările nu au vizat ofițeri de poliție de rang superior sau oficiali de stat, care au fost responsabili de luarea deciziilor operaționale relevante, la acea dată. Asemenea carențe au provocat un sentiment profund de nedreptate în rândul victimelor terorii și abuzurilor polițienești. Odată cu trecerea timpului, multe dintre victime au pierdut speranța de a obține justiție în Moldova. Unii au căutat dreptate la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), iar alții au decis să părăsească definitiv Republica Moldova.

Pentru a-și îndeplini eficient misiunea de efectuare a controalelor inopinate ale centrelor de detenție, [Consiliului pentru Prevenirea Torturii](#), în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, trebuie să-i fie consolidată independența și capacitățile, asigurându-i o logistică adecvată, secretariat și autonomie financiară.

În contextul celor expuse, venim cu acest apel pentru a arăta cum se schimbă viața umană, prețul pe care îl plătesc oamenii, restabilindu-și drepturile sale. Aderarea la Campania internațională – 26 iunie, reprezintă un act de solidaritate cu supraviețuitorii torturii și un mesaj clar de toleranță zero față de tortură. Este incontestabil că tortura și tratamentele inumane provoacă daune incomensurabile nu numai victimei, ci și celor din jur – familie, prieteni, societate. În cele din urmă, tortura afectează grav orice comunitate și societate, știrbind grav și din imaginea, legitimitatea puterii de stat și credibilitatea instituțiilor de stat.

Având în vedere cele sus-menționate, organizațiile semnatare solicită:

1. Executarea în mod eficient a tuturor măsurilor privind combaterea torturii, tratamentelor inumane sau degradante din [Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului 2018-2022](#);
2. Îndeplinirea tuturor recomandărilor și angajamentelor internaționale asumate pentru a preveni tortura și a susține victimele torturii;
3. Consolidarea independenței și a capacităților procurorilor responsabili de investigarea cauzelor de tortură, tratamentelor inumane sau degradante;
4. Asigurarea instruirii actorilor din domeniul justiției penale în domeniul prevenirii torturii și a relelor tratamente;
5. Fortificarea capacităților de documentare a cauzelor de tortură, tratamente inumane sau degradante și investigarea eficientă a acestora;
6. Asigurarea dreptului la reabilitarea comprehensivă a tuturor victimelor supuse torturii, tratamentelor inumane sau degradante;
7. Transferarea serviciului medical din centrele de detenție din subordinea Ministerului Afacerilor Interne (MAI) în subordinea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova;
8. Transferarea serviciului medical din Administrația Națională a Penitenciarelor din subordinea Ministerului Justiției, în subordinea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova;
9. Transferarea controlului asupra izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI, în subordinea Ministerului Justiției;

10. Urgentarea construirii unui nou penitenciar în municipiul Chișinău, pentru a evita condițiile inumane și supraaglomerarea Penitenciarului nr. 13;

11. Consolidarea independenței și capacităților Consiliului pentru Prevenirea Torturii, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii;

12. Implementarea recomandărilor [studiului CoE “Subcultura Criminală în Penitenciarele din Republica Moldova”](#) și deciziilor conexe ale [Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității](#);

13. Implementarea recomandărilor [Comitetului ONU împotriva Torturii formulate din anul 2017](#), pentru a institui proceduri clare de comportament a poliției în situații similare, pentru asigurarea unui nivel de asistență medicală în sistemul penitenciar conform cu standardele minime a CPT.

14. În mod prioritar, solicităm Guvernului și Președinției Republicii Moldova, alături de alte State-părți la Convenția ONU Împotriva Torturii, **să contribuie la [Fondul Voluntar al ONU pentru victimele torturii](#)** (UNVFVT). În peste 35 ani de activitate asiduă și foarte necesară pentru supraviețuitori, UNVFVT este deseori unica speranță pentru centrele de reabilitare din lumea întreagă (inclusiv RCTV „Memoria” din Republica Moldova), care documentează consecințele torturii pentru acces la justiție, oferă servicii și sprijin victimelor și familiilor lor.

Doar prin sprijinul direct acordat victimelor torturii, tratamentelor inumane și altor forme de violență, putem dovedi determinarea fără echivoc și un angajament clar de a lupta împotriva acestor fenomene și a impunității!

Organizațiile semnatare:

1. [RCTV Memoria](#)
2. [Amnesty International Moldova](#)
3. [Asociația Promo-LEX](#)
4. [Centrul de Resurse Juridice din Moldova \(CRJM\)](#)
5. [Human Rights Embassy](#)
6. [Asociația Obștească ”Inițiativa Pozitivă”](#)
7. [Institutul pentru Drepturile Omului \(IDOM\)](#)

Lista organizațiilor semnatare este deschisă.